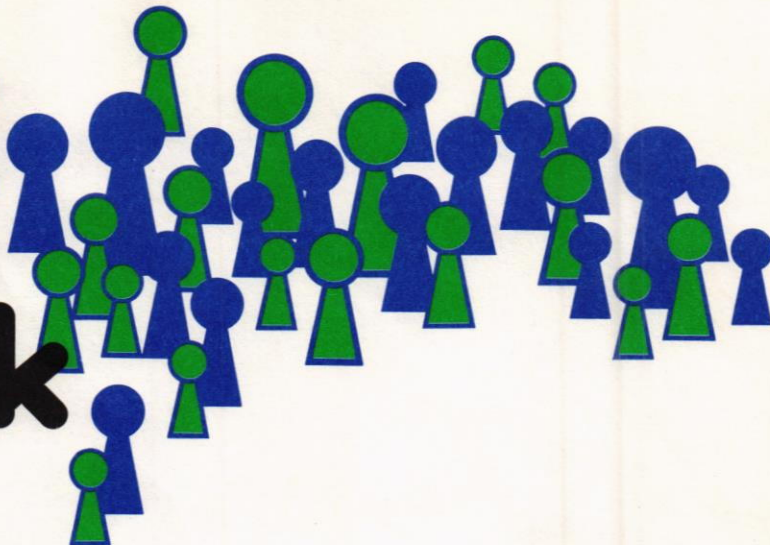

plein publiek

Door gesloten deuren? Over gevangenispastoraat

UITZENDING: donderdag 25 juni 1987

PRESENTATIE: Inge Kortlang
Ruud Foppen

PANELLEDEN: *Ds. J.D.W. Eerbeek, gevangenispastor aan de
gevangenis te Scheveningen;

*Ds. J. Spoor, gevangenispastor in het Jeugdhuis van
Bewaring "De Sprang" en ook voor de Nederlanders
in buitenlandse gevangenissen;

*De heer J.H. van Weerd, gevangenisouderling namens
de Samen op Weggemeente te Maastricht.

Vermenigvuldiging, verspreiding tegen betaling, en overname
- geheel of gedeeltelijk - zonder schriftelijke toestemming
van de NCRV is niet toegestaan.

DOOR GESLOTEN DEUREN over gevangenispastoraat

Onderwerpen in deze uitzending zijn: de taken van het gevangenispastoraat; de betekenis van de woorden schuld en vergeving binnen en buiten de gevangenis; of het gevangenispastoraat wordt gesteund door de kerken; hoe je de kloof kunt overbruggen tussen de gedetineerden en de gewone gemeenteleden. Verder komt ook het gevangenispastoraat voor Nederlandse gedetineerden in het buitenland aan de orde en de vraag wat er door het pastoraat gedaan wordt als mensen uit de gevangenis ontslagen zijn, men zegt immers wel dat de straf dan eigenlijk pas begint.

De panelleden zijn ds. J. Spoor, dhr. J.H. van Weerd en ds. J.D.W. Eerbeek.

Ds. J. Spoor is gevangenispastor in het jeugd huis van bewaring 'De Sprang' en voor de Nederlanders in buitenlandse gevangnissen. Hij vertelt, als hem gevraagd wordt hoe hij gevangenispastor werd, dat hij dit al van plan was toen hij nog studeerde. Destijds werkte hij als vrijwilliger in een gevangenis. De gevangenis leek hem een goede plek om de woorden die vanuit het Evangelie hadden gesproken - woorden als 'schuld', 'vergeving' en 'verzoening' - te laten klinken.

Dhr. J.H. van Weerd is gevangenisouderling namens de Samen-op-Weg-gemeente in Maastricht. Hij vertelt hoe hij daar langzamerhand in terecht kwam, nadat hij op 55-jarige leeftijd was gestopt met werken. Hij was toen al gewoon wijk- ouderling. De gevangenispredikant vroeg om enkele echtparen die mee wilden doen met de kerkdiensten in de gevangenis. Geleidelijk aan is hij mee gaan doen in de gespreksgroepen en raakte hij steeds meer betrokken bij het werk. Uiteindelijk leidde het er toe dat de kerkeraad hem benoemde als ouderling voor het gevangenispastoraat. Dit kon doordat de gemeente besloot om de gevangenis als wijk te gaan beschouwen en daar een aparte wijkouderling voor te benoemen.

Ds. J.D.W. Eerbeek is gevangenispastor in de gevangenis van Scheveningen en in het huis van bewaring. Ook hij vertelt hoe hij in het gevangenispastoraat terecht kwam. Het werk sprak hem aan omdat het alles te maken heeft met de grondnoties van de bijbel. Het gaat bij gevangenen immers om mensen die in een uitzichtloze positie verkeren. In het werk zelf kwam hij terecht via contacten met ds. Spoor.

ZELF OPGEVEN

Bij binnenkomst in een huis van bewaring of gevangenis kunnen gedetineerden zelf aangeven bij wie ze aangesloten willen zijn: de humanistisch raadsman, de aalmoezenier of de predikant. Als ze die keus gemaakt hebben kunnen ze deelnemen aan de activiteiten die op dat vlak in de inrichting worden ontplooid: kerkdiensten, gespreksgroepen, ontmoetingsbijeenkomsten en persoonlijke gesprekken met de pastor.

Iemand die niets opgeeft (g.g. geen geloof), heeft het recht om kennis te maken met alle aan de inrichting verbonden geestelijk verzorgers. Eventueel kan zo iemand dan alsnog een keus maken. Dat betekent niet dat de persoon zich dan bijvoorbeeld tot de protestantse kerkgemeenschap moet bekeren, maar hij of zij kan dan contact hebben met de betreffende geestelijke verzorger. Een grote groep gedetineerden is moslim of hindoe. Veel van hen hebben zich voor het pastoraat opgegeven, zij hebben echter ook de gelegenheid om van hun eigen geestelijken bezoek te ontvangen.

Het verloop van een eerste gesprek hangt af van waar het plaatsvindt. In een huis van bewaring wordt dat gesprek vaak gekenmerkt door een crisissituatie. Iemand die in een huis van bewaring komt zit in een hele onzekere situatie. Bijvoorbeeld met betrekking tot de relatie met thuis, ouders, vrouw en kinderen, maar ook met betrekking tot de toekomst, hoe zal het verder gaan. Het eerste gesprek in de gevangenis heeft meestal een ander verloop, omdat iemand dan al een langere tijd van gevangen zijn achter de rug heeft. Bij zo'n gesprek gaat het er veel meer om een beeld te krijgen wie die ander is.

KERKGEMEENSCHAP

Het wezenlijke van gevangenispastoraat, vertelt ds. Eerbeek, is dat men probeert de kerkgemeenschap gestalte te geven ook al is iemand in een inrichting van justitie ingesloten. Het gaat om een voortgaande verbondenheid.

De situatie in Maastricht, waar de gevangenis als aparte wijk met eigen predikant en ouderling wordt beschouwd, is uniek in Nederland. Volgens dhr. Van Weerd is het voordeel hiervan, dat de plaatselijke kerk zich veel meer bij de inrichting van justitie betrokken voelt. Hij kan via het kerkblad van Maastricht regelmatig rapporteren. De betrokkenheid van de gemeente blijkt ook uit de grote deelname vanuit de gemeente aan de kerkdienst in de gevangenis waarin de nieuwe gevangenispredikant bevestigd werd. De dienst samen met de gedetineerden geeft hen het gevoel dat ze er bij horen, dat ze een deel van de kerk zijn. Ds. Gijsbers, hoofd van het gevangenispastoraat, heeft onlangs gezegd, dat de toekomst van het gevangenispastoraat staat of valt met de betrokkenheid van de kerk. Tegelijkertijd constateert hij dat de kerk maar weinig met dit pastoraat te maken heeft. Dhr. Van Weerd beaamt dit, om die reden heeft de gevangenispredikant in Maastricht er ook zo op aangedrongen dat er een aparte ouderling voor het gevangenis- pastoraat zou komen.

Van Weerd doet de eerste gesprekken met de mannelijke gevangenen die te kennen hebben gegeven onder de protestantse geestelijke verzorging te willen vallen. Daarnaast heeft hij de hele geestelijke verzorging voor de - kleine - vrouwenafdeling. Soms zijn er drie vrouwelijke gedetineerden en op dit moment is er maar één.

Naar aanleiding van dit laatste een vraag aan Van Weerd of hij verschil merkt tussen de beide groepen. Hij zegt dat hij de indruk heeft, dat de vrouwen een wat minder materialistische instelling hebben. Ook de sfeer op de afdeling is anders, er staan plantjes en de cellen zijn anders ingericht. De mannelijke afdeling is veel zakelijker. De problemen van de vrouwen zijn ook andere. De zorgen van de gehuwde vrouwen hebben veel meer betrekking op het gezin. De mannen zijn meer bezig met vragen als 'hoe kom ik straks weer aan een baan'. De onzekerheid en crisissituatie die er is als men net in de gevangenis terecht komt verschilt niet voor vrouwen of mannen, meent Van Weerd. Als mensen binnenkomen hebben zij eigenlijk sinds hun arrestatie alleen maar met officiële instanties te maken gehad. Nu komt er dan iemand bij hen die daar helemaal buiten staat en geen onderdeel van justitie is, waar ze tegenaan kunnen praten. Eén van de eerste vragen is dan meestal of hij geheimhoudingsplicht heeft. Dan komen ze vaak los. Hij zit dan vrij lang bij hun in de cel, vertelt Van Weerd. Hij luistert vooral en dat wordt op prijs gesteld. 'Dank u wel voor het gesprek' zeggen ze dan vaak en dan heeft hij praktisch niets gezegd. Om 'pastor' te zijn hoeft je dus niet speciaal een vakman te zijn, al mist Van Weerd weleens een theologische achtergrond. Het gaat er, zegt hij in de eerste plaats om dat je met de mensen meevoelt; de ander moet uit zichzelf komen, dat gesprek van onze kant dat komt later wel.

GEVANGENEN IN HET BUITENLAND

Ds. Spoor was de eerste in Nederland die Nederlandse gevangenen in het buitenland bezocht. Het is begonnen toen hij in Griekenland studeerde. Hij hield daar wel kerkdiensten voor de Nederlandse gemeenschap en op verzoek van de ambassadeur kreeg hij ook te maken met de Nederlandse gevangenen daar. Toen hij later gevangenispredikant was heeft hij die draad weer opgepikt. Over de hele wereld zitten op dit moment zo'n 500 Nederlanders gevangen.

Hij begon met het bezoeken van deze gevangenen, eerst privé, later tijdens vrije dagen. Het was pionierswerk dat nog weinig steun vanuit de kerk genoot. Het eerste probleem waar hij mee te maken had was, dat hij niet wist waar mensen gevangen zaten. Daarvoor moest hij eerst het vertrouwen winnen van het ministerie van Buitenlandse Zaken, die immers niet zo maar de eerste de beste predikant die op de stoep staat een lijstje met Nederlandse gevangenen in het buitenland gaf. Er moest ook sprake zijn van enige continuïteit in de hulpverlening.

Hij begon door naar bijvoorbeeld een Zweedse gevangenis te gaan met de mededeling dat hij als Nederlands predikant de Nederlandse mensen kwam

bezoeken. In landen als Zweden, Noorwegen en Denemarken wordt je dan ook wel binnengelaten, vertelt Spoor. In een land als Spanje kom je echter zonder brief van de ambassade de gevangenis niet binnen. Zulke landen kwamen pas later aan de orde, omdat daar eerst de nodige relaties voor opgebouwd moesten worden. Nu komt hij eigenlijk overal binnen.

Er moeten dringend meer mogelijkheden komen om deze gevangenen beter te begeleiden. Ds. Spoor doet het nu alleen met beperkte middelen. Hij ziet hier een taak van de kerk. Het is niet zo dat de gevangenen helemaal in de steek worden gelaten. De consulaten en de ambassades proberen ook het één en ander te doen. Mensen die gevangen zitten zijn sowieso al geïsoleerd en dat geldt des te sterker voor mensen die in het buitenland gevangen zitten. Vaak krijgen zij geen bezoek van familieleden en ook brieven komen moeilijker over. Soms komen ze niet eens aan en er zijn zelfs landen waar men niet in het Nederlands mag schrijven, maar alleen in het Engels of Frans. Men kan zich voorstellen, dat Nederlands sprekend bezoek zeer welkom is. Heel belangrijk is dat men het gevoel heeft niet alleen gelaten te worden, dat is eigenlijk de hele reden van dit pastoraat.

'Er zijn natuurlijk altijd mensen die zeggen dat ze het aan zich zelf te danken hebben', zegt Spoor, 'en dat is natuurlijk ook zo. Over het algemeen gaan mensen bewust een bepaald risico aan en komen dan in de gevangenis. Maar het feit dat het hun eigen schuld is betekent niet dat je ze dan maar in de steek moet laten. Dat doe je niet met mensen, tenminste dat doet de kerk niet. Het gaat niet om doetjes, zeker niet, het zijn mensen waar je behoorlijk last van kunt hebben, maar als wij werkelijk kerk en werkelijk gemeenschap willen zijn, dan gooi je er niet zomaar iemand uit, dat doe je in het gezin toch ook niet als een zoon of dochter iets verkeerd doet. Het moet wel heel erg zijn wil je zeggen je bent mijn zoon of dochter niet meer'.

Een gevangene heeft het gevoel dat hij er uit gegooid is door de maatschappij. Spoor vindt het de kracht van de kerk, dat die kan zeggen: 'dat kan wel zijn dat je uit het verband van de maatschappij gezet bent - en dat kan terecht zijn - maar je bent niet uit het verbond van God gezet'.

SCHULD

Hoe gaat Spoor in zijn pastoraat om met centrale bijbelse begrippen als schuld en genade. 'In principe niet anders als buiten de gevangenis', zegt ds. Spoor, 'de woorden betekenen hetzelfde. Voor de mensen die regelmatig in de bijbel lezen en de kerk bezoeken gaan de woorden echter soms wat anders klinken, misschien ook wel een beetje afslijten'. Ds. Spoor noemt als voorbeeld het woord 'schuld'. Wij weten in de kerk wel wat schuld betekent: schuld tegenover God, je afkeren van God. In de gevangenis krijgt zo'n woord echter ook een andere lading. Soms lijkt het wel een andere betekenis te krijgen. Mensen krijgen het gevoel dat zij meer schuld hebben dan andere mensen.

Ds. Eerbeek vult aan: 'We zijn nogal eens geneigd het gevoel te hebben dat mensen in de gevangenis schuldiger zijn dan mensen buiten de gevangenis.' Een belangrijke taak van het gevangenispastoraat, ook naar de kerken toe, vindt Eerbeek het ontmaskeren van dat misverstand. Binnen de gevangenis zitten geen andere mensen dan buiten de gevangenis. De schuldvraag, is daar niet bij uitstek aan de orde, hij is er óók aan de orde maar niet anders dan dat die buiten de gevangenis aan de orde is.

Daarbij komt dat het moeilijk is om in de gevangenis situatie over schuld te praten, omdat de gevangene in een onveilige positie zit. Het is een harde wereld, met mensen om je heen die je niet zelf hebt uitgekozen en die niet echt vertrouwd zijn. Je wordt er eigenlijk iedere dag weer bij bepaald dat je gefaald hebt in je leven. In zo'n situatie is het moeilijk om de veiligheid te hebben de schuldvraag ook bij jezelf toe te laten. 'Uiteindelijk denk ik', zegt Eerbeek, 'dat als je het vanuit het Evangelie benadert, dat je dan allereerst het woordje verzoening in de mond moet nemen. Het gaat er vooral om, dat je daar waar iets tussen mensen kapot is gegaan naar mogelijkheden zoekt om te zien of er tussen die mensen op de één of andere manier een weg naar heelheid ingezet kan worden'.

Het zijn vragen die in de kerkdienst aan de orde komen. De dienst is een centraal gebeuren in het pastoraat, daar komen alle lijnen van het persoonlijk pastoraat samen en van daar uit worden ook weer de lijnen naar dat pastoraat getrokken.

Eerbeek merkt ook dat de diensten aanhaken op het diepe levensgevoel van de gedetineerden. Hij is het niet eens met de mensen die zeggen dat gevangenen alleen maar naar de kerkdienst gaan om er uit te zijn. Hij haalt een Duits onderzoek aan naar de motieven van mensen in de gevangenis om naar de kerk te gaan, een beperkt onderzoek weliswaar, maar heel opmerkelijk was, dat mensen vrijwel alleen existentiële motieven hadden, motieven die aansloten bij wat de mensen in zichzelf op dat moment heel diepgaand voelden.

Ds. Spoor vult aan, dat het inderdaad niet zo is dat mensen het doen om even de cel uit te zijn. 'Wel kun je zeggen dat mensen naar de kerk komen om even uit de sfeer te zijn die op een vleugel heerst, waar altijd en eeuwig over inbraken wordt gesproken en over je oude leven'. In de kerk komen ook mensen, die zeggen niet zo erg te geloven, maar die even in een andere sfeer willen zijn, waar eens over andere dingen wordt gesproken dan alleen over de donkere kant van het leven.

PAUL, BART EN BERT

Een gesprek in het jeugd huis van bewaring in Scheveningen met Paul, Bart en Bert. 'Als je hier binnenkomt wordt er gevraagd of je een geloof hebt en kun je kiezen tussen de pater, de dominee of de humanist. Je hoeft niet persé lid te zijn van een kerkgenootschap om je op te geven', vertelt één van hen. Je kunt dan naar de diensten. Een persoonlijk gesprek kun je apart aanvragen en die gesprekken hoeven niet alleen over geloofszaken te gaan, je kun over alles praten: 'Van je grote teen tot je familie'.

Een kerkdienst ervaart Paul als meer iets voor hemzelf dan de gezamenlijke recreatie, daar heerst veel meer de sfeer van jongens onder elkaar, terwijl het geloof echt een serieuze zaak is.

Er komen ook wel mensen van 'buiten' in de diensten en met hen kunnen ze eens over andere dingen praten als over 'waarvoor zit jij' en 'hoelang moet je nog'. Er wordt ook heel serieus gepraat. Dat is weer eens wat anders. De jongens zijn dan ook veel serieuzer, er wordt niet zoveel gedold.

Aan de feesten als Kerst, Pasen en Pinksteren en ook aan het Avondmaal wordt wat weinig gedaan vindt één van hen. Hij geeft er dan voor zichzelf aandacht aan en heeft ook een bijbel in zijn cel. Bart heeft geen bijbel nodig zegt hij, hij weet wel wat er in staat. Als hij wil bidden dan bidt hij en dan ook lang niet iedere dag, maar hij neemt er als hij het doet wel de tijd voor en dan meent hij het ook echt.

Niemand vindt het vreemd als je naar de kerk gaat, ook de bewaarders niet, vertelt één van de drie: 'Ze laten je in je waarde, ze zullen je niet de grond in trappen, want ze denken die jongens hebben het al moeilijk genoeg hier binnen'. Al wordt er verder niet over gepraat. Eén van de anderen heeft er echter wel eens moeite mee. Hij krijgt soms wel eens wat spottende opmerkingen te horen als 'zul je voor me bidden?', wanneer hij naar de kerk toeloopt. Hij krijgt dan het gevoel dat ze denken 'O, daar gaat weer zo'n heilig boontje'. Ook van medegedetineerden krijgt hij wel eens een dergelijke opmerking. Sommigen vinden het ook wat schijnheilig, dat je naar de kerk gaat terwijl je wat hebt misdaan. Maar ieder mens maakt zijn fouten vindt hij, op grond van die fouten kun je niet zeggen het geloof doet me niets. Het is ook niet de fout van het geloof dat het verkeerd ging, maar het is de fout van hemzelf, zegt hij, de verleiding was groot om bepaalde dingen te doen.

Ds. Spoor reageert op dit gesprek, dat het hier wel om jongens gaat die met plezier of uit overtuiging in de kerk komen, dus je moet niet denken dat iedere gevangene zo over het geloof denk. Eén van de drie, die niet zo veel aan het woord was, gelooft helemaal niet, vertelt Spoor, maar hij komt er omdat het hem toch een beetje een ander gevoel geeft.

SPIJT

Aan alle drie de panelleden de vraag of zij weleens met de gedetineerden over 'spijt' praten.

Ze praten er zelf vooral over als ze binnenkomen, vertelt Van Weerd. Na verloop van tijd raken ze dat spijtgevoel echter een beetje kwijt, is zijn ervaring. Een aantal keert ook regelmatig weer terug in de gevangenis. Reden voor teleurstelling is dat niet voor Van Weerd. Het gaat er in dit werk niet om dat je

iemand moet 'bekeren'. Je moet iets voor iemand in nood zijn, vindt hij. Hij moet in dit verband wel eens denken aan de tekst 'Ik zat in de gevangenis en u hebt mij bezocht', er wordt niet gezegd 'Ik zat in de gevangenis en u hebt mij bekeerd'.
Ds. Eerbeek: 'Wat je steeds meer ziet, is dat mensen niet op grond van een incident in de gevangenis terecht komen. Criminaliteit is niet iets wat zo over je heen komt. In veel gevallen is het verbonden met een hele levensgeschiedenis'.
Eerbeek vat het samen in het woordje 'kansarm'. In veel opzichten is men kansarm geweest: emotioneel en in mogelijkheden om zich te ontplooien en te ontwikkelen. In het leven van mensen ontstaat een soort vicieuze cirkel waaruit men zich op eigen kracht niet meer kan bevrijden. Dat is dan ook de reden waarom zoveel mensen telkens weer in de gevangenis terug komen. In het pastoraat, vindt ds. Eerbeek, moet je in die nood, in die gebrokenheid van het leven naast die ander gaan staan. Het gaat daarbij niet om resultaat in de zin van dingen die je kunt tellen en meten. Het gaat er om dat je naast de ander gaat staan, een broeder bent. Je doet daarbij je teleurstelingen op, maar die doe je dan samen op.

VERGEVING

Er zijn emotionele reacties op de uitzending. Een mevrouw uit Amsterdam vertelt dat haar dochter vier weken geleden om het leven is gebracht. Zij vraagt: 'Wat praat men over vergeving, wat praat men over een schuldvraag, hoe durft men daar over te praten!?', dat wil zij wel eens weten.
Ds. Spoor: 'Dat is één van de moeilijkste vragen die je kunt stellen en ik kan me ook goed voorstellen dat je die vraag hebt als er zoiets gebeurd is. Het is ook niet makkelijk om gevangenispredikant te zijn als je met zulke dingen wordt geconfronteerd. De man die zoiets gedaan heeft kun je als gevangenispredikant ontmoeten en dan moet je daar inderdaad over gaan praten. Ik kan ook niet zomaar praten over schuldvergeving, want wie ben ik dat ik die schuld zou mogen vergeven. dat is helemaal niet aan de orde. Maar er is wel wat anders aan de orde. Als ik zeg dat het moeilijk is om gevangenispredikant te zijn, dan kan ik eigenlijk net zo goed zeggen dat het moeilijk is om christen te zijn. Want als wij weten van de rechtvaardiging van de goddelozen, dan wordt dat in de gevangenis heel erg duidelijk. Dat betekent niet dat het makkelijk is, het is soms veel makkelijker om er niet over te praten, om wraakgevoelens te hebben. Ik moet veel meer moeite doen om die gevoelens niet te hebben, maar het is wel de opdracht van het Evangelie. Ik kom ook wel eens met iemand aan de praat waarvan ik hoor dat hij een klein meisje heeft omgebracht die hij nog eerst verkracht heeft. Dan vraagt hij wel eens "dominee kunnen we bidden?" en dan zie ik toch echt die handen die dat gedaan hebben, daar kan ik mij niet van losmaken. Het is dan echt zo dat ik daar moeite mee heb en daar afkeer van heb. Maar ik denk dat je toch de dure plicht als christen hebt, niet om het te vergeten, maar om er doorheen te gaan. Als ik weet van vergeving voor mijzelf, dan telt dat ook voor een ander. Daar kun je niet omheen. Daar bedoel ik niet mee, dat die mevrouw maar moet vergeven, of dat ik dat maar moet vergeven. Ik kan alleen maar zeggen "op de één of andere manier, hoe het werkt dat weet ik niet, kan God je wel vergeven".'
Ds. Eerbeek: 'Juist aan zo'n aangrijpende geschiedenis kun je zien hoe wezenlijk het is dat wij van het Evangelie mogen leven. In de gevangenis ben ik dieper gaan verstaan wat eigenlijk de werkelijkheid is van de gebrokenheid. En in de situatie van deze mevrouw is die gebrokenheid in al z'n pijnlijkheid aanwezig. Dan is er sprake van een dader en van een slachtoffer die in die diepste gebrokenheid onder zijn gegaan. Ik denk dat dat de betekenis van het Evangelie is, dat er in al die gebrokenheid die je aan weerskanten voelt toch sprake is van een God die met ons is en ons daarin niet alleen laat. In die zin denk ik ook dat je nooit geïsoleerd van een dader of geïsoleerd van het slachtoffer van een misdrijf moet spreken, maar dat je juist vanuit het Evangelie altijd beiden op het oog moet hebben'.

SLACHTOFFERS

Wordt er in het gevangenispastoraat ook aandacht besteed aan de slachtoffers, wordt telefonisch gevraagd. Is de relatie tussen de dader en het slachtoffer echt onherstelbaar vernield? Een andere reactie is dat gevangenispredikanten pas dan objectief kunnen zijn als ze ook met de slachtoffers hebben gesproken.
Ds. Spoor reageert dat het heel moeilijk is om slachtoffers er bij te betrekken.

Je moet wel weten wat je dan doet. Slachtofferhulp is iets wat de laatste jaren opkomt, zegt Spoor, gevangenispredikanten doen er maar zeer weinig aan. Van Weerd meent dat het om twee verschillende zaken gaat. Het slachtoffer kan terugvallen op de wijkpredikant. In de gesprekken die hij heeft komt de daad natuurlijk wel eens naar voren, maar men heeft soms een heel ander idee over het slachtoffer en ziet niet altijd direkt het verband tussen het slachtoffer en hun daad.

Het met elkaar in contact brengen van verkeersslachtoffers en veroorzakers van het ongeluk kan helend en bevrijdend werken. Zou dat ook niet hier het geval kunnen zijn?

Ds. Eerbeek vindt het op zichzelf zeer wezenlijk om naar die mogelijkheden te blijven zoeken. De moeilijkheid is alleen dat de aard van het misdrijf dat niet altijd mogelijk maakt. Als voorbeeld noemt hij de handel in hard-drugs. Het aantal slachtoffers in de vorm van mensen die verslaafd zijn is niet te achterhalen. Ook in het geval van een levensdelict zijn de mensen die daar het slachtoffer van zijn, of de familie daarvan vaak psychisch niet in staat om een contact met de dader aan te gaan. Het is dus niet zo eenvoudig, toch denkt hij dat je vanuit het pastoraat gezien wel altijd het perspectief van de verzoening in je werk zult moeten hebben.

Ds. Spoor vertelt hoe hij te maken heeft gehad met iemand die al zo'n tien jaar had gezeten vanwege een misdrijf dat ook iemand het leven had gekost. Aan het eind van die tijd had degene er behoefte aan om met de ouders van de omgekomen jongen contact op te nemen om te zeggen dat het hem speet. Spoor heeft toen contact opgenomen met de wijkpredikant, maar hij ontdekte dat die ouders daar niet voor voelden. Hij heeft toen tegen die jongen gezegd: 'Het is jammer, maar ik ga verder niet aandringen. Die mensen kunnen het niet aan. Jij hebt het gedaan en jij moet er maar mee leren leven, daar kan ik ook niets aan doen'. De slachtoffers gaan in dat geval voor, vindt Spoor.

NAZORG

Een mevrouw uit Scheveningen vraagt of mensen als ze vrij zijn nog wel eens terugkomen. Vaak wordt immers gezegd 'Als je vrij komt en je hebt problemen, dan kun je altijd bij mij terecht.

Ds. Eerbeek reageert dat het in het algemeen belangrijk is dat de kerk er niet alleen tijdens de gevangenschap is, maar dat zij ook daarna voor de mensen van betekenis is. De kerk zal zich volgens hem vooral moeten richten op een maatschappelijk en ook kerkelijk klimaat waarin het voor deze mensen mogelijk is om toch weer een nieuwe weg naar het leven te gaan. Verder vindt hij het ook nodig dat er projecten gestart worden om mensen bij het inslaan van die nieuwe weg te helpen. Zo zijn er in Scheveningen twee nazorgprojecten: Een open-huis project waar mensen makkelijk binnen kunnen lopen voor een gesprek of een kop koffie of een spel. Daarnaast is er ook een begeleid woonproject waar mensen een jaar lang kunnen wonen. Daarbij gaat het om mensen die in het pastoraat zelf aangeven dat ze na hun detentie begeleiding zouden willen. Zij worden dan met het nazorgproject, Stichting Exodus, in contact gebracht.

In de zaal zit iemand die een kamer heeft in het huis van 'Exodus', Louis. Hij vertelt dat hij een aantal malen in de gevangenis heeft gezeten, bij elkaar acht jaar. Hij is nu ruim tien maanden vrij. Via ds. Eerbeek is hij in het woonproject terecht gekomen. Het gaat goed vertelt hij. Hij is nu al zeven maanden 'clean' en probeert een eigen zaak op te bouwen. Hij wilde van de drugs af en in gesprekken met de predikant kreeg hij dit als mogelijkheid aangeboden. Als hij weer in zijn oude omgeving terug was gekomen vertelt hij, dan had hij hier nu niet gezeten, maar was hij weer gaan gebruiken.

In de zaal is ook een andere jongen aanwezig, Leen. Hij heeft een jaar in het huis gewoond en woont nu zelfstandig. Voor hem gold eigenlijk hetzelfde als voor Louis. Ook hij wilde niet meer terug naar zijn oude omgeving. Hij noemt het project een uitkomst. 'Als je 's morgens vroeg om zeven uur met ontslag geschopt wordt, dan staat er echt niemand voor je klaar met een huis, met geld, met kleren, niks, dat moet je allemaal zelf uit gaan zoeken als je dat niet bijtijds lukt, dan ga je geheid het verkeerde pad weer op.' Hij woont nu al een paar jaar zelfstandig, maar

houdt nog wel contact met het project.

Ds. Eerbeek vertelt dat het project gestart is door de plaatselijke en regionale kerk (Den Haag en Zuid-Holland). Dat is gebeurd met grote persoonlijke inzet, maar ook met een grote financiële inspanning. Kortgeleden heeft ook de Haagse gemeenteraad besloten een subsidie voor dit project beschikbaar te stellen. Het project zal verder uitgebouwd moeten worden vindt hij, niet alleen in Den Haag, maar op veel meer plaatsen, om de kerkgemeenschap als gemeenschap bij dit werk te betrekken. Er kunnen nu acht mensen ondergebracht worden. Dit zou kunnen worden uitgebreid maar daarvoor zouden ook nieuwe beroepskrachten aangetrokken moeten worden. Men werkt zowel met vrijwilligers als met beroepskrachten.

EXODUS

Ligt dit niet op het terrein van de reclassering?

Ds. Eerbeek denkt van niet, het is aanvullend. Het gaat bij deze dingen ook niet om deze of gene hulpverleningsinstantie, het is een maatschappelijke zaak. Er zijn goede contacten met de reclassering.

Ds. Spoor benadrukt het belang er van dat mensen via de vrijwilligers die helpen en via de kerk, in een andere vriendenkring terecht komen, in een andere gemeenschap.

In de zaal zijn ook vrijwilligers aanwezig die betrokken zijn bij het Exodus-project. Een mevrouw vertelt dat zij in de werkgroep buitenland zit. Zij verzamelt tweede-hands boeken voor Nederlandse gevangenen in het buitenland. Incidenteel neemt ze deel aan activiteiten in het Open-huis project. Zij vertelt dat zij heeft ervaren dat het gaat om mensen als zijzelf. Zij heeft nooit het idee gehad dat ze op moest passen om bijvoorbeeld niet bestolen te worden. Er is ook een bejaardenhuis bij het Exodus-project en bij de contacten met gevangenen betrokken. Dat is ontstaan rondom de dienst van de gaven in de gevangeniskerk. Men kweekte plantjes die op verjaardagen van bewoners van het bejaardentehuis als attentie werden gestuurd. Dat riep zoveel positieve reacties op in het tehuis dat er een groepje ontstond dat de kerkdiensten in de gevangenis is gaan bezoeken.

Leen vertelt dat niet iedereen zo positief reageert als je de gevangenis uitkomt. Je straf begint pas als je buitenkomt vertelt hij. Ook het project ondervond wel problemen in de buurt. Dat merkte hij aan de kleine kinderen in de buurt, die zeiden tegen elkaar 'pas op, dat is een boef, dat is een crimineel'. Het heeft een hele tijd geduurd voordat de buurt wat vertrouwen had.

Louis let eigenlijk niet eens meer zo op negatieve reacties, hij is het gewend zegt hij.

REACTIES

Een mevrouw uit Honselersdijk vraagt of mensen wel met gedetineerden corresponderen. Dhr. Van Weerd vertelt dat dat in Maastricht wel gebeurt. Er komen wel stagiaires van de Hogeschool voor Theologie en Pastoraat en vandaaruit ontstaat soms wel correspondentie. Men wil er toch wel voorzichtig mee zijn, omdat het wel eens uit de hand is gelopen.

Een mevrouw reageert dat zij er geen behoefte aan zou hebben om met een moordenaar geconfronteerd te worden. Zij betwijfelt of zo'n man daardoor zou verbeteren. Zij vraagt zich bovendien af of iemand van gevangenisstraf beter wordt.

Van gevangenisstraf worden mensen niet beter zegt ds. Spoor. Soms heeft men na het uitzitten van een straf, bijvoorbeeld zes maanden voor inbraak, het idee dat daarmee betaald is voor de misdaad. Het is altijd weer een probleem dat met de gedetineerden in het pastoraat besproken moet worden. Het is immers niet zo dat je iets hebt goedge maakt door zes maanden te 'zitten'. Zo geldt het natuurlijk ook voor andere misdaden.

Een mevrouw uit Haarlem klaagt dat het vrijwilligerswerk in de gevangenis wordt tegengewerkt door justitie.

Ds. Spoor reageert dat hij niet weet hoe het in Haarlem is, maar dat het in de inrichting waar hij werkt niet tegen wordt gehouden. Wel moet het vrijwilligerswerk aangesloten zijn bij het gevangenispastoraat. Je hebt wel vrijwilligers van allerlei gemeenten of sekten die zelfstandig binnen willen komen, daar zijn geen

mogelijkheden voor, dat klopt, als men zich aansluit bij het gevangenispastoraat zijn er geen problemen.

De laatste van de reacties, waarvan er velen niet aan de orde konden komen, is die van een pater uit Rotterdam, die graag nog wil benadrukken dat er een zeer goede samenwerking is in het gevangenispastoraat tussen de protestantse gevangenis-predikanten en de katholieke aalmoezeniers. De panelleden kunnen dit alleen maar beamen.

samenvatting: Dinand de Vries

ADRES:

Stichting Epafras - Hulp aan Nederlandse gedetineerden in het buitenland
Hobbemastraat 54
3583 CZ UTRECHT

Telefoon: 030 - 515795